KULLEĠĠ SAN BENEDITTU
Skola Sekondarja, Ħal Kirkop

EŻAMI TA' NOFS IS-SENA – 2015/16

Rotta 2

IT-TIELET SENA | **IL-MALTI** | **IL-ĦIN: SAGĦTEJN**

L-Isem: ________________________________ **Il-Klassi: ___________**

L-ISTRUZZJONIJIET LILL-ISTUDENTI:

1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub.
2. Ortografija, punteġġjatura, sintassi, ideat u preżentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultati aħjar.

GĦALL- GĦALLIEMA

Taqsima	1A	1B	1Ċ	1D	1E	2A	2B	2Ċ	Total
Marka	10	5	10	5	20	10	10	10	80
Marka tal-istudent									

Il-MARKI	It-Taħdit	10	
	Is-Smigħ	10	
	Il-Qari u l-Kitba	80	
	It-Total	100	

KUMMENTI

___

___

___

IS-SILTA TAL-FEHIM MILL-QARI

Aqra sewwa din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha

Is-Seħer tad-Deżert tas-Sahara

Id-deżert Sahara jinfirex fuq ħdax-il pajjiż Afrikan differenti li jinkludu l-Alġerija, it-Tuneżija u l-Libja fin-naħa ta' fuq tal-Afrika, sal-Eġittu u s-Sudan fil-Punent filwaqt li min-naħa t'isfel jasal san-Niġer (pajjiż li fuq il-mappa qiegħed eżatt fuq in-Niġerja). Min-naħa tal-Lvant id-deżert Sahara jasal sal-Oċean Atlantiku. Il-kobor tiegħu huwa ta' madwar 9 miljun kilometru kwadru, jiġifieri kemm kemm inqas mill-medda sħiħa tal-kontinent Ewropew li fih madwar 9.6 miljun kilometru kwadru. Allaħares tintilef ġo fih! *(par. 1)*

Fid-deżert il-perjodi ta' xita huma qosra ħafna. Tassew li min mejjet fis-sakra u min mejjet għal qatra. Fil-fatt jekk nagħmlu paragun żgħir, fid-deżert Sahara, il-kejl tax-xita ta' sena sħiħa jkun joqrob il-25mm filwaqt li f'Malta x-xita annwali tkun madwar 600mm. It-temperaturi huma estremi. Matul il-ġurnata t-temperatura medja hi ta' 40^{0}C u fis-sajf ġieli anki qabżet il-50^{0}C. L-ogħla temperatura reġistrata fid-deżert Sahara kienet 57.8^{0}C. Min-naħa l-oħra, billejl it-temperatura tinżel għal medja ta' 0^{0}C u fix-xitwa tinżel anki iktar minn hekk. *(par. 2)*

Id-deżerti għandhom il-fama ta' nixfa minħabba n-nuqqas kbir ta' ilma però dan ma jfissirx li l-ħajja fid-deżert hija għal kollox ineżistenti. Hemm diversità kbira ta' annimali li jistaħbew matul il-ġurnata u anki pjanti li jifjorixxu ħafna minħabba li addattaw għall-klima u l-veġetazzjoni tal-post. Fil-proċess tal-evoluzzjoni, dawn l-annimali u l-pjanti żviluppaw mezz differenti ta' kif jistgħu jkampaw fin-nuqqas ta' ilma u ikel u kif ukoll fi sħana tremenda. *(par. 3)*

L-annimali li jgħixu fid-deżert għandhom kliewi speċjalizzati biex meta jsaffu d-demm mill-ilma, jibqgħu jżommu kemm jista' jkun ilma fil-ġisem ħalli jerġa' jintuża. Il-ġemel, li huwa abbinat ħafna ma' pajjiżi Afrikani fejn hemm id-deżert, tassew addatta ruħu għal dan l-ambjent. Dan l-annimal kapaċi jżomm fih ilma u ikel u jibqa' ħaj għal bosta jiem mingħajr ma jsib x'jiekol u x'jixrob. Mhux ta' b'xejn li l-ġemel jintuża għal vjaġġi twal! *(par. 4)*

Rigward pjanti, fid-deżert insibu iktar minn 1,200 speċi li m'għandhomx problema ta' nuqqas ta' xemx! Dawn il-pjanti jkunu jistgħu jżommu l-ilma fihom, ikollhom għeruq twal ħafna u kapaċi jagħlqu l-weraq biex jitilfu inqas ilma. Mela altru li l-kaktus mhix l-unika pjanta li tgħix fid-deżert! *(par. 5)*

(Addattament minn Xehda Għasel ta' Marzu/April 2010, Pġ.14-15)

L-EWWEL TAQSIMA: IL-LINGWA (50 marka)

1A. Il-Fehim it-test (10 marki)

Wieġeb il-mistoqsijiet skont is-silta li qrajt

1. Aqta' linja taħt **Veru** jew **Falz** (3 marki)

a)	Il-Libja u n-Niġerja huma pajjiżi li d-deżert tas-Sahara jmiss magħhom.	Veru	Falz
b)	Il-ġemel huwa l-uniku annimal li nsibu fid-deżert.	Veru	Falz
ċ)	Il-kontinent Ewropew huwa ikbar mid-deżert tas-Sahara.	Veru	Falz

2. Għaliex it-temperaturi fid-deżert tas-Sahara huma estremi? (*par.2*)

____

____ (marka)

3. Semmi żewġ affarijiet li juru li fid-deżert il-ħajja mhijiex għal kollox ineżistenti? (*par.3*)

a) ____ (marka)

b) ____ (marka)

4. X'għandhom l-annimali li jgħixu fid-deżert ħalli l-ilma ta' ġisimhom jerġa' jintuża? (*par. 4*)

____ (marka)

5. Għaliex il-ġemel huwa annimal li jista' jintuża għal vjaġġi twal? (*par. 4*)

____

____ (marka)

6.Semmi żewġ affarijiet li jgħinu lill-pjanti tad-deżert jibqgħu ħajjin fil-qilla tax-xemx. (*par. 5*)

a) ____ (marka)

b) ____ (marka)

1B. GĦARFIEN IL-LINGWA	**(5 marki)**

1. Sib **kelma** mis-silta li tfisser:

a) **ma teżistix** (*par. 3*): ____________________ (marka)

b) **assoċjat** (*par. 4*): ____________________ (marka)

2. **Agħżel it-tajba.** Il-kelma **Allaħares** skont kif użata f'paragrafu wieħed turi:

☐ **talba** ☐ **stagħġib** (marka)

3. Fisser fi kliemek il-qawl li hemm fit-tieni paragrafu: **Min mejjet fis-sakra u min mejjet għal qatra**.

It-tifsira: ____

____ (marka)

4. "... jżommu l-ilma fi**<u>hom</u>**" (*par. 5*)

Għal min qed jirreferi l-pronom mehmuż **hom** fil-kelma fi**hom**?

_________________________ (marka)

1Ċ. Il-Grammatika	**(10 marki)**

1. Agħti **l-għerq** tal-verbi b'linja taħthom u mmarka b' (**X**) jekk il-verb hux sħiħ jew dgħajjef. (2 marki)

			Sħiħ	**Dgħajjef**
a)	L-għasafar <u>itiru</u> mis-siġra.	L-għerq huwa __________.		
b)	Il-ħallelin <u>tħarrbu</u> mill-ħabs.	L-għerq huwa __________.		

2. Imla l-vojt **b'verb addattat** mill-għerq mogħti u l-forma fil-parentesi. (4 marki)

a) Ġanni mbotta lil sħabu bil-konsegwenza li dawn _______________ (k-s-r) l-vażun. (Forma 2)

b) Fi triqtu lejn l-iskola, Mark _______________ (l-q-għ) ma' sieħbu. (Forma 8)

ċ) Meta waqajt, bil-mistħija li kelli fuqi ______________ (ħ-b-j) wara sieħbi. (Forma 10)

d) Waqt il-quddiesa aħna mistennijin li _______________ (q-r-b-n). (Kwadrilitteru Mnissel)

3. Għid ta' **liema forma** hu l-verb immarkat b'linja taħtu. (4 marki)

a) Il-kappillan <u>bierek</u> (b-r-k) id-dar tagħna. (Forma ___)

b) Il-logħba <u>ntrebħet</u> (r-b-ħ) mit-tim Taljan. (Forma ___)

ċ) Ilbieraħ il-vara <u>tqiegħdet</u> (q-għ-d) fuq il-pedestall. (Forma __)

d) Bil-marda li ħakmitha, Marija <u>sfaret</u> (s-f-r). (Forma ___)

1D. Il-Kitba Funzjonali **(5 marki)**

Agħżel li tikteb riklam **jew** avviż f'madwar **60-80 kelma**.

1. L-iskola se torganizza vaganza għal Londra. Ikteb riklam biex tħeġġeġ lill-istudenti jibbukkjaw għal din il-vaganza.

   (Tinsiex tikteb: titlu, it-tip ta' lukanda u l-faċilitajiet li għandha, l-ikel, il-postijiet li se żżuru, il-prezz)

JEW

2. L-iskola se torganizza vaganza għal Londra. Ikteb avviż dwar x'inhu mistenni li l-istudenti jieħdu magħhom u kif għandhom iġibu ruħhom.

   (Tinsiex tikteb: titlu, l-affarijiet li l-istudenti għandhom bżonn magħhom, ir-regoli li josservaw)

1E. Il-Komponiment Ġenerali	**(20 marka)**

Immarka ✓ ħdejn **WIEĦED** mit-titli li jolqtok u ikteb komponiment ta' madwar **250 kelma** dwaru fil-linji pprovduti.

1.	**Ġurnata mhux tas-soltu.** (Irrakkonta kif kienet din il-ġurnata, għid jekk kinitx ġurnata differenti għalik personali jew għall-kumplament tal-pajjiż jew tad-dinja, kif kien it-tmiem tagħha)	
2.	**Dak li rajt waqt vjaġġ bil-vapur.** (Iddeskrivi x'tip ta' vjaġġ kien, għid x'rajt fuq il-vapur, x'affarijiet rajt 'il barra mill-vapur)	
3.	**Il-poplu Malti hu għażżien. Iddiskuti.** (Iddiskuti jekk il-poplu Malti huwiex għażżien u għid għaliex, tista' tgħid li huwa poplu bieżel u għid għaliex jew saħansitra tgħid li f'ċertu sitwazzjonijiet hu għażżien u f'sitwazzjonijiet oħra huwa bieżel)	

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

IT-TIENI TAQSIMA: IL-LETTERATURA **(30 marka)**

2A Referenza għall-Kuntest (Poeżija – *Nadriet 3*) **(10 marki)**

Aqra din is-silta mill-poeżija *Pitirross* ta' Victor Fenech, u wieġeb il-mistoqsijiet kollha.

Iħares il-pitirross lejn il-miġemgħa-merħla għadhom itellgħu x-xorti fuq il-mantell ta' kulur skur. U jħoss qalbu tingħafas u sidru jħoss jiċkien. U waħdu jsamma' leħnu, kantaliena diq-dulur, li tidwi fuq il-għolja u tinżel fil-widien titbandal qalb il-friegħi bħal nieqa ta' serħien.

1. **Agħżel it-tajba.** Il-kitba *Pitirross* ta' Victor Fenech tissejjaħ: (marka)

   ☐ proża ☐ poeproża ☐ poeżija naturali

2. **Agħżel it-tajba.** Għal min qed jirreferi l-poeta meta juża l-frażi "miġemgħa-merħla"? (2 marki)

   ☐ għan-nagħaġ ☐ għall-bnedmin ☐ għall-mogħoż

3. *"... U jħoss qalbu tingħafas u*
   sidru jħoss jiċkien."

   Agħżel it-tajba. Liema figura tad-diskors naraw f'dawn il-versi? (marka)

   ☐ metafora ☐ similitudni ☐ apostrofi

   Għaliex taħseb li jużaha l-poeta?

   ____

   ____ (2 marki)

4. Semmi raġuni għaliex taħseb li l-pitirross huwa daqstant imdejjaq.

   ____

   ____ (2 marki)

5. Liema kelma mis-silta t'hawn fuq turina li l-pitirross hu ppersonifikat?

__________________________ (2 marki)

2B. Il-Poeżiji minn *Nadriet 3*	**(10 marki)**

Wieġeb din il-mistoqsija dwar il-poeżiji f'madwar 100-120 kelma.

Il-bejjiegħ tal-gazzetti kellu lil ommu f'ħajtu waqt li Rużar Briffa, fil-poeżija ***Waħdi,*** kellu l-poeżija f'ħajtu. Ikkummenta dwar il-ħajja tal-bejjiegħ tal-gazzetti u xi tfisser l-omm għalih u l-ħajja ta' Rużar Briffa u xi tfisser il-poeżija għalih.

(Bħala għajnuna tista' ssemmi:
Il-Bejjiegħ tal-Gazzetti ta' Ġorġ Borg – kif il-bejjiegħ kien iqis lil dawk li ma kinux jixtru mingħandu f'kuntrast m'ommu li wkoll ma kinitx tixtri gazzetti.
Waħdi ta' Rużar Briffa – il-poeta li kien waħdu fi tfulitu, iż-żmien sabiħ li għadda malajr, kif għenitu l-kitba tal-poeżija.)

____ (10 marki)

2Ċ. In-Novelli minn *Stejjer Għal Qabel Jidlam* (10 marki)

1. Għid min miet u kif miet fin-novella *Il-Festa tan-Nar*?

____

____ (2 marki)

2. X'irnexxielu jakkwista n-narratur meta daħal fl-isqaq u ltaqa' mar-raġel tal-krozzi?

____

____ (2 marki)

3. Agħżel mistoqsija **waħda** u wieġeb **f'60-70 kelma**.

   a) Tkellem dwar is-sens tal-faqar u l-problemi li ġab miegħu għall-familja ta' Bertu fin-novella *It-Tifel tal-Baħar*.

   (Bħala għajnuna tista' ssemmi: it-tip ta' dar li kienu jgħixu fiha, jekk kellhomx flus, it-tip ta' xogħol ta' Bertu, kemm kien idum max-xatt, jekk kienx jaħdem fil-maltemp.)

JEW

   b) Tkellem dwar is-solitudni u l-problemi fil-ħajja ta' Barabba.

   (Bħala għajnuna tista' ssemmi: għal xiex kien qed jipprepara Barabba f'ħajtu, kif kienu jħarsu lejh in-nies, x'ġara fil-festa, x'tip ta' dar kellu.)

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (6 marki)

TMIEM IL-KARTA